

**LISZT FERENC ZENEMŰVÉSZETI EGYETEM
DOKTORI ISKOLA**

Hargitai Imre

**Antal István zongoraművész, a
Zeneakadémia tanára**

**c. DLA értekezés
tézisei**

Antal István egyik utolsó növendékeként vállalkoztam arra, hogy feldolgozzam tanárom zongoraművészi és tanári pályafutását.

Elhatározásomat döntően befolyásolta annak a felismerése, hogy számos kortársához hasonlóan milyen keveset tud Antal Istvánról is az utókor. Papp Márta rádióműsorán kívül¹ tudomásom szerint nem készült Antal István munkásságáról összefoglaló igényű tanulmány.

Kutatásaim során megszereztem a családi dokumentumokat, melyeket Antal Mátyás és Halmágyi Katalin bocsátott rendelkezésemre. Ezeket a fényképeket, plakátokat, kritikákat az Országos Széchényi Könyvtár Kisnyomtatványtárából, Mikrofilmtárából és Zeneműtárából egészítettem ki. A család szóbeli visszaemlékezéseit és Antal Dóra feljegyzéseit is felhasználhattam. Számos rádióbeszélgetés és újságcikk áttanulmányozása tette lehetővé, hogy Antal Istvánt saját gondolataival hitelesen ábrázolhassam, és megrajzolhassam ars poeticáját.

A Zeneakadémia évkönyveinek feldolgozása után számos egykori Antal-növendékkel készítettem interjút, másokat emlékező sorok írására kértem.

Dolgozatom különleges érdekessége a Kurtág Mártával és Kurtág Györggyel készített interjú és a Kertész Lajossal folytatott egész napos beszélgetés kivonata.

Elkészítettem Antal István rádiófelvételeinek és lemezfelvételeinek jegyzékét is.

Dolgozatom három fő részből és egy dokumentumokat tartalmazó Függelékből áll.

Az első részben bemutatom Antal István családjának néhány, a magyar tudományos és kulturális életben, valamint a politikában jelentős szerepet betöltő tagját. Antal Márk és Antal János, valamint Sík Sándor és Sík Endre életútjának rövid ismertetése nem csak színes korrajzot ad, hanem egyben magyarázatul is szolgál az Antal-család költözésére Budapestről Bécsbe, majd Kolozsvárra.

Antal István tanulóéveit, pályaválasztását interjú-részletek mellett hivatalos dokumentumokkal illusztrálom, melyek egy része

¹ Évfordulók nyomában, 80 éve született Antal István zongoraművész

az anyaggyűjtés során került elő Berlinből. Már első nyilvános hangversenyéről² is korabeli kritikával számolok be. Berlini növendék-koncertek műsorát és meghívóját is közlöm.

A második nagy fejezet Antal István zongoraművészi pályával foglalkozik. Magyarországi és külföldi hangversenyeit az 1930-as évektől egészen utolsó hangversenyéig (1978. június 12.) koncert-felkérések, hangversenyműsorok és kritikák segítségével idézem fel.

A fejezet korszakokra osztja fel a több mint négy évtizedes pályafutást.

1. Pályakezdés: Berlin, Erdély, Budapest

Budapesti bemutatkozó koncertje (1936. március) előtt Antal István művészi pályája három helyszínen zajlott. A dolgozatban részleteket közlök Antal István levelezéséből, melyet a Magyar Rádióval és Taube berlini koncertrendezővel folytatott.

2. A művészi pálya újrakezdése a II. világháború után, már a Nemzeti Zenede tanáraként (1945-1948)

Antal István 1945. és 1948. között a Nemzeti Zenede tanára volt. Az intézmény nehézségeiről szóló iratokból és az Antal Istvánt is érintő rendelkezésekről találhatóak információk dolgozatomban. Közlöm a Magyar Zeneművészek Szabad Szakszervezetének néhány levelét, melyekben külföldi hangversenyekre ajánlanak művészeket. Antal István az újrainduló hangversenyéletben egyre nagyobb szerepet kapott, a külföldi koncertek hosszú, igen sikeres romániai turnéval kezdődtek. 1946-ban közreműködött Bartók Szonáta két zongorára és ütőhangszerekre című művének háború utáni első előadásában, emellett számos kortárs mű bemutatója fűződött a nevéhez. 1948-ban két hónapot ösztöndíjjal Svédországban töltött.

3. Hangversenyek, kitüntetések (1949-1959)

A részt Antal István 1955-ös interjújának részletével kezdem, amelyben a műsorszerkesztésről, a művészet szerepéről és a kritika fontosságáról beszélt. A kevés forrásanyag ellenére felsorolom legfontosabb hangversenyeit. A korszak elismert művészeként több magas kitüntetést kapott.

² Kolozsvár, 1922. július

4. Sikerek Magyarországon és külföldön (1960-1967)

A fejezet Antal István repertoárjának összesítésével kezdődik, majd a legjelentősebb koncertekről szóló kritikákat tartalmazza. Nyomon követhető benne a művész hazai és külföldi elismertsége. Nagysikerű Liszt-, Schubert-, Beethoven-estek mellett 1962-ben volt Kurtág György Antal Istvánnak ajánlott Nyolc zongoradarab című alkotásának a bemutatója is.

5. Az utolsó 10 év (1968-1978)

A fejezet ezen részében a teljesség igényével állítottam össze a zongoraművész hangversenyeinek listáját. A visszaemlékezéseket is tartalmazó rész érdekessége, hogy közlöm Antal István utolsó levelét, valamint a halála miatt elmaradt koncertek sorát is. Mit is jelent a művészet?- Antal István gondolataival zárom a dolgozatnak ezt a részét.

6. Bemutatók

Külön fejezet foglalkozik az Antal István által bemutatott művekkel. Szöllősy András sorai után Antal István véleményét közlöm a kortárs zenéről, majd az általa bemutatott műveket sorolom fel. Dolgozatomban kiemelkedő helyet foglal el a Kurtág György és Antal István kapcsolatáról szóló rész. Erről a Kurtág-család beszélt e sorok írójának. Az interjút kiegészítem Antal István 1972 októberében egy rádióműsorban elhangzott mondataival, melyek Kurtág Györgyről és a Nyolc zongoradarabról szólnak.

7. Lemezfelvételek

A rész nem csak Antal István lemezfelvételeinek összesítését tartalmazza, hanem a hozzájuk kapcsolódó visszaemlékezéseket, kritikákat is.

Dolgozatom harmadik nagy fejezete Antal Istvánt, a Zeneakadémia tanárát mutatja be.

Elsőként a tanításról, saját pedagógiai munkájáról szóló nyilatkozataiból idézek. A Zeneakadémia évkönyveinek áttanulmányozása során törekedtem minden Antal Istvánról szóló adat összegyűjtésére. Összeállítottam növendékeinek részletes listáját. Az iratokat személyes gondolatok egészítik ki. Egykori Antal-növendékek: Kurtág Márta, Kertész Lajos, Hepke Péter, Halmágyi (Perjési) Katalin, Schmidt Nóra, Héra András, Horváth Anikó, Hegedűs Endre és Hargitai Imre visszaemlékezései találhatóak a fejezetben a tanítványok koncertjeire készült meghívókkal és a diplomakoncertek műsoraival

együtt. A növendékek pályafutásának rövid ismertetése abban segít eligazodni, hogy milyen szerepet tölthettek be zenei életünkben az Antal-tanítványok.

Külön részben gyűjtöttem össze azokat a zenei versenyeket, kurzusokat, melyekre Antal István meghívást kapott.

Először a zenei versenyekről alkotott véleményét ismerhetjük meg, majd szerződésekkel, fényképekkel, plakátokkal, jegyzetekkel, nyilatkozatokkal kibővítve rendeztem sorba azokat az eseményeket, melyeken Antal István részt vett.

Dolgozatomat Függelék egészíti ki, melynek első részében a Berliini Állami Zeneakadémia hivatalos igazolásával kezdve számos plakát, felkérő, hivatalos levél fénymásolata tekinthető meg.

A Függelék második részében Antal István kitüntetéseit, művészeti díjait gyűjtöttem össze.